

НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЛІ ЦЗИЧЖАНЬ

УДК 784.1:78.071.1

АНОТАЦІЯ
ДО НАУКОВОГО ОБҐРУНТУВАННЯ
ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ

**ФОРТЕПІАННІ ЦИКЛИ РОБЕРТА ШУМАНА:
СТИЛЬОВИЙ ТА ХУДОЖНЬО-ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТИ**

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Подається на здобуття ступеня доктора мистецтва.

Творчий керівник:
Пруднікова Людмила Петрівна
професор, заслужений діяч мистецтв України

Науковий консультант:
Пруднікова Олена Іванівна
кандидат педагогічних наук, професор

Київ — 2025

АНОТАЦІЯ

Лі Цзичжань. Фортепіанні цикли Роберта Шумана: стильовий та художньо-виконавський аспекти. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Київ, 2025.

Фортепіанні цикли Роберта Шумана посідають важливе місце в утвердженні художньо-естетичних засад музичного романтизму XIX століття, демонструють глибоку поетичність задуму та витончену калейдоскопічність форми. Актуальність звернення до цих творів зумовлена не лише їхньою історико-культурною цінністю, а й значним потенціалом для сучасного виконавства. Попри наявність численних досліджень творчості німецького композитора, питання художньо-виконавської інтерпретації його фортепіанних циклів досі не отримало всебічного висвітлення. Зокрема, специфіка їхнього сценічного втілення у вітчизняному науковому дискурсі висвітлена спорадично. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до аналізу цих композицій з урахуванням культурно-історичного, музично-теоретичного та інтерпретаційного аспектів.

Мета дослідження — проаналізувати фортепіанні цикли Р. Шумана та розкрити їхні стильові особливості й художньо-виконавські аспекти, обґрунтувавши концептуальні засади інтерпретації цих творів у виконавській практиці.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження:**

- дослідити художньо-естетичні засади й жанрово-стильові особливості фортепіанних циклів Р. Шумана в контексті культури романтизму, зокрема з'ясувати роль літературно-програмних ідей у формуванні образного змісту цих композицій;

- з'ясувати внесок композитора у розвиток жанру фортепіанного циклу та проаналізувати принципи циклічності й композиційної єдності його фортепіанних циклів;

- дослідити художньо-виконавські аспекти інтерпретації фортепіанних циклів Р. Шумана, окреслити основні технічно-виразові виклики, що постають у процесі виконавської інтерпретації цих творів;

- проаналізувати підходи видатних піаністів різних історичних періодів (Клара Шуман, Володимир Горовиць, Марта Аргеріх, Юджа Ванг та ін.) до трактування фортепіанних циклів Р. Шумана, виявити спільні інтерпретаційні тенденції та індивідуальні виконавські стратегії;

- узагальнити результати дослідження та сформулювати практичні рекомендації для піаністів стосовно забезпечення стильової цілісності й драматургічної єдності інтерпретації фортепіанних циклів Р. Шумана.

Об'єкт дослідження — фортепіанні цикли Р. Шумана як жанрово-стильове явище доби романтизму та фортепіанного виконавства.

Предмет дослідження — жанрово-стильові й художньо-виконавські аспекти інтерпретації фортепіанних циклів Р. Шумана, зокрема принципи їх композиційної єдності, програмно-образні особливості та специфіка виконавського втілення в концертній практиці.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів визначається можливістю їх застосування у науковій, виконавській та педагогічній практиці. Сформульовані у науковому обґрунтуванні творчого мистецького проєкту висновки і рекомендації можуть бути використані піаністами-практиками як методологічна база для роботи над інтерпретацією фортепіанних ци-

квів Р. Шумана, що сприятиме глибшому осягненню авторського задуму та формуванню переконливої виконавської драматургії. Матеріали дослідження доцільно впроваджувати у навчальні дисципліни з історії музики, музичної інтерпретації, спеціального інструменту (фортепіано), а також камерного ансамблю. Запропоновані у роботі підходи можуть стати основою для організації майстер-класів, лекцій-концертів та науково-практичних семінарів, присвячених проблематиці виконавських стратегій в інтерпретації фортепіанних творів доби романтизму.

У висновках наукового обґрунтування творчого мистецького проєкта узагальнено результати проведеного дослідження. З'ясовано, що фортепіанні цикли Р. Шумана є визначним жанрово-стильовим феноменом романтичної доби, утілює ключові художньо-естетичні принципи — синтез музичного і літературного начал, суб'єктивну виразність та програмність задуму. Кожна композиція побудована як цілісна «музична новела», де низка контрастних мініатюр об'єднана спільною образною ідеєю та наскрізною сюжетно-психологічною лінією розвитку. Композитор широко застосовує літературні алюзії, музичну програмність, завдяки чому музична тканина набуває глибоких слових контекстів.

Дослідження виконавських аспектів інтерпретації циклів Р. Шумана виявило основні художні та технічно-виражальні виклики, що постають перед піаністом. *По-перше*, твори композитора вирізняються складністю ритмічної організації: часті зміни метру, синкопи та раптові зміщення акцентів (наприклад, у «Крейслеріані» ор. 16) створюють ефект нестабільності й вимагають від виконавця точної ритмічної координації та гнучкого пульсу. *По-друге*, фактура багатьох п'єс насичена фактурно-поліфонічними шарами, що потребує тонкого балансування голосів і педалізації. *По-третьє*, суттєвим викликом є інтеграція контрастних за характером і темпом номерів у єдину драматургічну канву циклу: різнопланові мініатюри з різкими темпово-динамічними змінами слід інтерпретувати як цілісну музичну оповідь, уникаючи фрагментарності. Для цього необхідно продумувати співвідношення темпів і використо-

увати гнучку агогіку при переходах між частинами (подекуди виконувати номери *attacca*, без пауз), щоб зберігалось відчуття безперервності розвитку.

Аналіз інтерпретацій Шуманових циклічних задумів видатними піаністами різних епох виявив як спільні тенденції, так і унікальні індивідуальні стратегії у трактуванні задуму. Спільною рисою провідних інтерпретаторів є прагнення до цілісної драматургії викладу та глибокої емоційної виразності, хоча шляхи досягнення цього відрізняються. Так, Клара Шуман заклала традицію академічно виваженого виконання, в якому точне дотримання авторського тексту поєднується з поетичним проникненням у художній задум твору, тоді як Володимир Горовиць репрезентує романтично-експресивний стиль з акцентом на динамічних крайнощах та віртуозній ефектності.

Марта Аргеріх демонструє імпульсивно-інтуїтивний підхід, у якому стихійна енергія поєднується з тонким відчуттям внутрішньої логіки шуманівського циклу (мінімізуює паузи між номерами), що дозволяє досягти балансу між свободою інтерпретації та раціональною структурованістю форми. Юджа Ванг представляє виконавські тенденції ХХІ століття, вирізняючись індивідуалізованою манерою гри, в якій бездоганна технічна майстерність органічно поєднується з тонкою музичною чутливістю. Піаністка акцентує ключові інтонаційні елементи, що забезпечують внутрішню єдність циклу (зокрема, музичний шифр А–S–C–H у «Карнавалі» оп. 9), водночас досягаючи прозорості фактури, логічної взаємопов'язаності частин і стилістичної точності інтерпретації.

Окремим напрямом сучасної інтерпретації є історично інформоване виконання (А. Штайер), що прагне реконструювати стилістику гри ХІХ століття. Для цього підходу характерні прозорість фактури, стримане використання педалі, природний баланс голосів і гнучке *rubato* у дусі романтичної епохи. Розглянуті моделі — від академічно строгих до інтуїтивно-емотивних, засвідчують багатовимірність виконавських підходів до шуманівських циклів. Попри відмінності, їх об'єднує спільна мета — створити переконливу інтерпре-

тацію максимально наближеної до духу романтизму і композиторського бачення твору.

Ключові слова: Роберт Шуман, романтизм, фортепіанний цикл, циклічність, виконавська інтерпретація, програмна музика, музична драматургія, тематична єдність, літературні алюзії, Клара Шуман, Володимир Горовиць, Марта Аргеріх, Юджа Ванг, практичні рекомендації піаністам, музичний символізм.

ABSTRACT

Li Zizhan. Piano Cycles of Robert Schumann: Stylistic and Artistic-Performing Aspects. — Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

A scholarly justification of a creative artistic project submitted for the award of the Doctor of Arts degree in the speciality 025 “Musical Art” (field of knowledge 02 “Culture and Arts”). — Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine, Kyiv, 2025.

Robert Schumann’s piano cycles occupy a pivotal place in the establishment of the aesthetic foundations of nineteenth-century musical Romanticism, demonstrating profound poetic intention and a refined kaleidoscopic form. The relevance of engaging with these works lies not only in their historical and cultural significance but also in their considerable potential for contemporary performance practice. Despite the existence of numerous studies on the German composer’s oeuvre, the issue of artistic and performative interpretation of his piano cycles has not yet been comprehensively explored. In particular, the specifics of their stage realization remain sporadically addressed within Ukrainian scholarly discourse. This determines the necessity of an integrated approach to the analysis of these compositions, encompassing cultural-historical, music-theoretical, and interpretative dimensions.

The aim of this study is to analyse Schumann’s piano cycles and to uncover their stylistic characteristics and artistic-performative dimensions, substantiating the conceptual foundations for their interpretation in contemporary pianistic practice.

To achieve this aim, the following research objectives are set:

- to examine the artistic and aesthetic foundations as well as the genre-stylistic features of Schumann's piano cycles within the context of Romantic culture, particularly by clarifying the role of literary-programmatic ideas in shaping the figurative content of these works;

- to identify the composer's contribution to the development of the piano cycle genre and to analyse the principles of cyclicity and compositional unity in his cycles;

- to investigate the artistic and performative aspects of interpreting Schumann's piano cycles, outlining the main technical-expressive challenges that arise in the process of performance;

- to analyse the interpretative approaches of prominent pianists from different historical periods (Clara Schumann, Vladimir Horowitz, Martha Argerich, Yuja Wang, among others), identifying shared interpretative tendencies as well as individual performing strategies;

- to summarise the findings and formulate practical recommendations for pianists regarding stylistic integrity and dramaturgical cohesion in the interpretation of Schumann's piano cycles.

Object of the research: Schumann's piano cycles as a genre-stylistic phenomenon of Romanticism and pianistic performance practice.

Subject of the research: genre-stylistic and artistic-performative aspects of interpreting Schumann's piano cycles, including the principles of compositional unity, programmatic-imagery features, and the specifics of their realization in concert performance.

Theoretical and practical significance of the research lies in the possibility of applying the results in scholarly, performing, and pedagogical contexts. The conclusions and recommendations developed in the course of this artistic research project may serve as a methodological framework for practicing pianists working on the interpretation of Schumann's cycles, facilitating a deeper understanding of the composer's intent and the construction of a convincing dramaturgical narrative. The study's materials can be incorporated into educational disciplines such as

music history, musical interpretation, solo performance (piano), and chamber ensemble. The proposed approaches may also serve as a foundation for masterclasses, lecture-recitals, and scholarly-practical seminars focused on interpretative strategies in Romantic piano repertoire.

The conclusions of this artistic research project consolidate the findings of the study. It has been established that Schumann's piano cycles represent a significant genre-stylistic phenomenon of the Romantic era, embodying key aesthetic principles such as the synthesis of musical and literary elements, subjective expressiveness, and programmatic design. Each cycle is conceived as a coherent "musical novella," in which a sequence of contrasting miniatures is unified by an overarching imagery and a continuous narrative-psychological development. The composer extensively employs literary allusions and programmatic elements, imbuing the musical texture with rich semantic layers.

The investigation of performative aspects revealed key artistic and technical-expressive challenges confronting the pianist. First, Schumann's works are marked by rhythmic complexity: frequent changes of metre, syncopations, and sudden accent shifts (as in *Kreisleriana*, Op. 16) generate an impression of instability and require precise rhythmic coordination and a flexible pulse. Second, the texture of many pieces is dense with polyphonic layers, necessitating delicate voicing and careful pedalling. Third, a central challenge lies in integrating the characteristically contrasting and tempo-varied numbers into a unified dramaturgical whole: the performer must interpret diverse miniatures with often abrupt tempo-dynamic transitions as a cohesive musical narrative, avoiding fragmentation. This demands thoughtful tempo relationships and the use of flexible agogics in transitions (sometimes performing numbers *attacca*, without pauses) to maintain a sense of uninterrupted development.

The analysis of interpretations by distinguished pianists from different epochs reveals both common tendencies and unique individual strategies in approaching Schumann's cyclic concepts. A shared trait among leading interpreters is the aspiration for dramaturgical integrity and deep emotional

expressivity, although the means of achieving these vary. Clara Schumann established the tradition of academically balanced performance, combining textual accuracy with poetic insight into the work's artistic conception. In contrast, Vladimir Horowitz represents a romantically expressive style, emphasizing dynamic extremes and virtuosic brilliance. Martha Argerich exemplifies an impulsive-intuitive approach, fusing spontaneous energy with a fine grasp of the internal logic of Schumann's cycles (e.g., minimising pauses between numbers), thereby achieving a balance between interpretative freedom and rational formal clarity. Yuja Wang exemplifies twenty-first-century pianistic trends with an individualized manner of playing, in which impeccable technical mastery coexists with refined musical sensitivity. She emphasizes key intonational elements that ensure internal cohesion within the cycle (e.g., the musical cryptogram A–S–C–H in *Carnaval*, Op. 9), while achieving textural transparency, logical interconnection of sections, and stylistic precision. Another direction in modern performance is historically informed interpretation (e.g., A. Staier), which seeks to reconstruct the stylistic features of nineteenth-century playing. This approach is characterised by clarity of texture, restrained pedalling, natural voice balance, and flexible *rubato* in the spirit of the Romantic era.

The interpretative models examined—ranging from academically rigorous to intuitively emotive—testify to the multidimensionality of approaches to Schumann's cycles. Despite their differences, they share a common goal: to render a compelling interpretation that remains faithful to the spirit of Romanticism and the composer's artistic vision.

Keywords: Robert Schumann, Romanticism, piano cycle, cyclicity, performance interpretation, program music, musical dramaturgy, thematic unity, literary allusions, Clara Schumann, Vladimir Horowitz, Martha Argerich, Yuja Wang, practical recommendations for pianists, musical symbolism.